
2024

**АРХІТЭКТУРА
КЛІМАТЫЧНАЙ
ПАЛІТЫКІ БЕЛАРУСІ**

Моладзевы кліматычны савет (Беларусь)

Эфектыўная імплементацыя палажэнняў Парыжскага пагаднення ў нацыянальную палітыку патрабуе прывядзення нацыянальнага заканадаўства, палітык і прававых рамак ў адпаведнасць з міжнароднымі абавязкамі па барацьбе са зменай клімату. Аб'яцанні мітыгацыі, адаптацыі выклікаюць большы давер, калі заснаваныя на мэтах і мерах, замацаваных ў афіцыйных дакументах. **3 моманту прыняцця абавязкаў па Парыжскім пагадненні Беларуссю прайшло 8 гадоў: як выглядае беларуская кліматычная палітыка на сённяшні момант і наколькі яна адпавядае Парыжскаму пагадненню?**

У 2016 годзе Беларусь прыняла абавязкі па Парыжскім пагадненні, накіраванае на тое, каб утрымаць прырост глабальнай тэмпературы ў межах 2°C у параўнанні з даіндустрыяльным узроўнем і прыкласці намаганні па абмежаванні павышэння тэмпературы да 1,5°C, каб знізіць рызыкі і змякчыць наступствы змены клімату. Парыжскае пагадненне вызначае прававы рэжым барацьбы са зменай клімату пасля 2020 і з'яўляецца юрыдычна абавязковым пагадненнем па клімату. Стаўшы адным з бакоў Парыжскага пагаднення, Беларусь узяла на сябе абавязак па скарачэнні выкідаў парніковых газаў і ажыццяўленні мер па адаптацыі да наступстваў змены клімату.

Пад кліматычнай палітыкай тут маецца на ўвазе комплекс дакументаў, мер, прыярытэтаў, дзеянняў, якія ажыццяўляюцца дзяржавай для змякчэння змены клімату, а таксама адаптацыі да яе наступстваў. Рэлевантныя дакументы можна ўмоўна падзяліць на тры катэгорыі:

- 1) канцэптуальныя дакументы, канстытуцыя,
- 2) стратэгіі і планы,
- 3) дзяржаўныя праграмы.

Наступствы змены клімату маюць міжгаліновы характар, таму тут разглядаюцца дакументы, які на першы погляд могуць не мець дачынення да змены клімату.

Для далейшага аналізу можна вызначыць наступныя ключавыя аспекты Парыжскага пагаднення:

- 1) імкненне да кліматычнай нейтральнасці (мітыгацыя),
- 2) эфектыўны менеджмент прыродных сістэм,
- 3) адаптацыя,
- 4) фінансаванне, тэхналогіі і інавацыі,
- 5) адукацыя для клімата.

МІТЫГАЦЫЯ І ІМКНЕННЕ ДА КЛІМАТЫЧНАЙ НЕЙТРАЛЬНАСЦІ

Мітыгацыя (змякчэнне змены клімату) разумее дзеянні па скарачэнні або прадухіленні антрапагенных выкідаў парніковых газаў. Кліматычная нейтральнасць прадугледжвае скарачэнне выкідаў да той ступені, калі іх аб'ём становіцца роўным таму, які выдаляецца шляхам натуральнага паглынання.

Беларусь пакуль не заяўляла імкнення да кліматычнай нейтральнасці. Артыкул 4 п. 2 Парыжскага пагаднення адзначае, што бакі прымаюць ўнутраныя меры па папярэджанні змены клімату і накіраваныя на дасягненне мэт Вызначанага на нацыянальным узроўні ўкладу (далей – ВНУЎ)^[3]. Мэты па скарачэнні выкідаў маюць быць прагрэсіўна амбіцыйнымі (ар. 4 п.3) і ахопліваць усю эканоміку краіны (ар. 4 п.4). Актualную “безумоўную агульнаэканамічную мэту” – знізіць да 2030 года выкіды парніковых газаў не менш чым на 35% ад узроўню выкідаў 1990 года з улікам сектара землекарыстання і лясной гаспадаркі складана назваць амбіцыйнай. Выбар базавага году – 1990 – зручны, але неэфектыўны з пункту гледжання распрацоўкі мер па мітыгацыі: значнае зніжэнне выкідаў напрацягу наступных гадоў абумоўлена распадам СССР і асацыяванымі эканамічнымі зменамі.

Напрацягу гісторыі незалежнай Беларусі аб'ём выкідаў ніколі не дасягаў узроўню 1990 году, што заўважна па дадзеных, прыведзеных ва ВНУЎ. Разам з тым Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі прызнае глабальныя змены навакольнага прыроднага асяроддзя, звязаныя са зменай клімату, знешняй крыніцай пагроз нацыянальнай бяспекі, а адаптацыя да змены клімату пазначана адным з асноўных інтарэсаў у экалагічнай сферы. У якасці абароны ад пагрозы вызначана скарачэнне выкідаў у атмосферу парниковых газаў, разам з адаптацыяй сектараў эканомікі да зменаў навакольнага асяроддзя, развіццём міжнароднага супрацоўніцтва і павышэннем дакладнасці ацэнак і прагнозаў стану навакольнага асяроддзя. Нацыянальны план дзеянняў па развіццю «зялёнай» эканомікі ў Рэспубліцы Беларусь на 2021–2025 прызнае, што Беларусь з'яўляецца адной з краін з вялікім вугляродным следам і наносіць значную шкоду прыродзе - з гэтага вынікае патрэба ў рэалізацыі дадатковых мерапрыемстваў па скарачэнні выкідаў. Паўстае пытанне, ці адпавядаюць запланаваныя пры распрацоўцы ВНУЎ меры па мітыгацыі імкненню як мага раней дасягнуць “глабальнага піку” выкідаў парниковых газаў (арт. 4 п. 1) ды Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі?

Мэта па скарачэнні выкідаў, замацаваная ва ВНУЎ, сапраўды мае вялікае значэнне, бо менавіта на яе спасылаюцца дакументы, якія ўзгадваюць гэты абавязак Беларусі па Парыжскім пагадненні. Напрыклад, апісваючы бачанне “будучага выгляду краіны”, Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця да 2035 г. адзначае, што ў Беларусі будучыні “ўкараняюцца нізкавугляродныя тэхналогіі, якія прыводзяць да значнагаскарачэння парниковых газаў”, узгадваючы мэта па скарачэнні ўзроўня парниковых газаў (да 38,0% да 2035 адносна узроўню выкідаў 1990). Праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця на 2021-2025 гг.^[4] ставіць мэта па скарачэнні выкідаў парниковых газаў, якая арыентуецца на ВНУЎ: на 33% да 2025 адносна ўзроўня 1990. Ці магчыма пры такіх арыентацыях дасягнуць значнага скарачэння? Калі асноўная мэта фактычна зводзіцца да таго, каб захаваць выкіды на тым жа ўзроўні, яна не можа быць штуршком да дасягнення кліматычнай нейтральнасці.

Адсутнасць доўгатэрміновай стратэгіі нізкавугляроднага развіцця - іншая праблема, з якой сутыкаецца беларуская кліматычная палітыка. Артыкул 4 п. 19 Парыжскага пагаднення адлюстроўвае імкненне Бакоў фармуляваць і паведамляць свае доўгатэрміновыя стратэгіі нізкавугляроднага развіцця. У Беларусі такая стратэгія па сённяшні момант апублікавана не была, але перыядычна ўзгадваецца ў медыя^[5], што знаходзіцца ў распрацоўцы. Атрымліваецца, што мэта па мітыгацыі, вызначаная ВНУЎ, усё яшчэ не мае стратэгіі яе дасягнення, якая магла б стаць арыентайрам для кліматычнай палітыкі Беларусі ў цэлым.

Што тычыцца дакументаў, якія ўжо існуюць і могуць канцэптуальна вызначыць напрамкі для развіцця кліматычнай палітыкі, акром вышэйпамянёнай Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі, варта ўзгадаць Закон ад 14 лістапада 2005 г. № 60-З “Аб зацвярджэнні Асноўных напрамкаў унутранай і знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь”. Закон вызначае асноўнымі напрамкі ў сферы аховы навакольнага асяроддзя і рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў, інавацыйнай дзейнасці, сацыяльнай аховы, аховы здароўя і адукацыі, навукі, турызму, і інш. Напрамкі кліматычнай палітыкі ў законе не вызначаюцца, змена клімату не згадваецца ў цэлым.

Нельга прайсці міма Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь: артыкул 46 замацоўвае права кожнага на спрыяльнае навакольнае асяроддзе і заяўляе, што дзяржава ажыццяўляе кантроль за рацыянальным карыстаннем прыродных рэсурсаў. У тым жа артыкуле адзначаецца, што Беларусь развівае атамную энергетыку. Стаўленне да атамнай энергетыкі можа быць розным - для барацьбы са зменай клімату неабходна адыйсці ад выкарыстання выкапнёвага паліва і адаптаваць больш устойлівыя крыніцы энергіі. Тым не менш, ці эфектыўна замацоўваць на ўзроўні асноўнага закону дзяржавы імкненне развіваць толькі адзін від энергетыкі, замянаючы развіццю іншых, магчыма, больш устойлівых варыянтаў?

У складзе стратэгічных задач Стратэгіі ў галіне аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2035 згадваецца ўкараненне адаптаваных пад змены клімата тэхналогій прыродакарыстання і выкананне міжнародных экалагічных пагадненняў (у тым ліку выкананне міжнародных абавязкаў па скарачэнні выкідаў). Сярод механізмаў вырашэння стратэгічных задач ёсць распрацоўка комплекснай стратэгіі адаптацыі, павышэнне энергаэфектыўнасці эканомікі (у тым ліку праз скарачэнне выкарыстання выкапнёвых відаў паліва), павелічэнне долі электратранспарту, арганізацыя ўліку “вугляроднага следу” для экспартаарыентаваных прадпрыемстваў. Не разглядаецца верагоднасць, што вугляродны след можа з’яўляцца важным і для спажываўцаў на ўнутраным рынку.

Адной з першых задач Дзяржаўнай праграмы «Ахова навакольнага асяроддзя і ўстойлівае выкарыстанне прыродных рэсурсаў» прадугледжваецца вывучэнне нетраў для нарошчвання мінеральна-сыравінавай базы, а падпраграма “Нетры Беларусі” сярод іншых чаканых вынікаў вылучае прырост паказнікаў прагнозных рэсурсаў нафты і прамысловых запасаў нафты. Пры гэтым наступная падпраграма - “Гідраметэаралагічная дзейнасць, ахова прыродных рэсурсаў ва ўмовах змены клімату” - адзначае, што наступствы змены клімату ў Беларусі ўжо відавочныя, і вызначае ў якасці задачы “змякчэнне ўздзеяння на клімат і адаптацыя да зменлівага клімату, у тым ліку ў частцы кіравання воднымі рэсурсамі”. Узнікае пачуццё, што гэтыя дзве падпраграмы супярэчаць адна адной - змякчэнне ўздзеяння на клімат малаверагоднае без скарачэння выкарыстання выкапнёвага паліва, тым не менш на пошук нафты выдаткоўваецца больш рэсурсаў, чым на меры па мітыгацыі. Пры звароце да дзяржаўнай праграмы здаецца, што нягледзячы на прызнанне змены клімату важнай праблемай, яе вырашэнне не з’яўляецца прыярытэтам. Гэтаму сведчыць і тое, што мітыгацыя і адаптацыя спалучаны ў адну задачу, хоць з’яўляюцца рознымі комплекснымі працэсамі. Прапісаныя мерапрыемствы па гэтай задачы ўносяць крыху больш канкрэтыкі, але не ўходзяць далей за падрыхтоўку двухгадзічных дакладаў аб выкідах парніковых газаў, нацыянальных паведамленняў па змене клімату, інвентарызацыі водных рэсурсаў і водаахоўных праектаў. Кліматычная справаздачнасць, безумоўна, неабходная, але для эфектыўных мітыгацыі і адаптацыі мала прапісаць мэта - патрэбны дэталёвы план, дзе запланаваныя дзеянні будуць апісаны падрабязней за наўпрост “мерапрыемствы”.

ЭФЕКТЫЎНЫ МЕНЕДЖМЕНТ ПРЫРОДНЫХ СІСТЭМ

Дзяржаўная праграма «Энергазберажэнне» на 2021–2025 гг. імкнецца знізіць спажыванне паліўна-энергетычных рэсурсаў (ПЭР) і уцягнуць ў паліўна-энергетычны баланс краіны ўласныя ПЭР, уключаючы аднаўляльныя крыніцы энергіі (АКЭ). У праграме заяўлена, што створаны спрыяльныя ўмовы для павелічэння вытворчасці электрычнай і цеплавой энергіі з дапамогай АКЭ і распрацавана доўгатэрміновая палітыка развіцця АКЭ. У структуры АКЭ на дадзены момант каля 97% займае выкарыстанне біямасы (драўнянага паліва) і каля 3% – энергія вады, ветру і сонца. У рамках рэалізацыі праграмы прадугледжваецца ўвод у эксплуатацыю каля 526 МВт энергамагутнасцей на драўняным паліве. Спрэчным застаецца пытанне ўстойлівасці “аднаўляльнасці” драўлянай біямасы.

Звяраючыся да Ляснога кадастру (2024), рэсурсы драўніны, магчымыя для выкарыстання ў паліўна-энергетычных мэтах галоўным чынам складаюцца са спелых і перастойных лясоў. Выкарыстанне драўнянай біямасы ў якасці асноўнай крыніцы аднаўляльнай энергіі ідзе насуперак артыкулу 5 п.1 Парыжскага пагаднення, дзе прадугледжваецца неабходнасць прадпрымаць дзеянні па ахове і павышэнні якасці паглынальнікаў і назапашвальнікаў парніковых газаў, уключаючы лясы. Пры гэтым, напрыклад, Стратэгічны план развіцця лесагаспадарчай галіны на перыяд з 2015 па 2030 гг. ды Нацыянальны план дзеянняў па павелічэнні абсорбцыі паглынальнікамі парніковых газаў, вылучаюць неаптымальную ўзроставую структура леса - доля спелых дрэвастояў у Беларусі скаладае каля 12%.

Нацыянальным планам па павелячэнні абсорбцыі прагназуюцца рост аб'ёмаў загатоўкі драўніны пры сечках галоўнага карыстання і зніжэнне абсорбцыі вуглякіслага газу лясным фондам, адзначаючы, што лясная гаспадарка павінна забяспечыць кампенсацыю павелячэння выкідаў. Дзяржаўная праграма “Беларускі лес” ставіць прыярытэтам аднаўленне леса і павышэнне яго прадуктыўнасці. Праўда, як і Стратэгічны план развіцця лесагаспадарчай галіны, Дзяржпраграма прадугледжвае рост аб'ёму лесанарыхтоўкі, вытворчасці паперы і кардону.

Нягледзячы на тое, што балоты з'яўляюцца не менш эфектыўнымі ў секвестрацыі вугляроду за лясы, Нацыянальны план дзеянняў па павелячэнні абсорбцыі паглынальнікамі парніковых газаў іх абмянае, засяроджваючыся галоўным чынам на лясах. Аднаўленне парушаных балот і поймавых лугоў прадугледжвае Нацыянальная стратэгія развіцця сістэмы асабліва ахоўных прыродных тэрыторый да 1 студзеня 2030 г. Разам з тым, Закон “Аб ахове і выкарыстанні тарфянікаў” заўважна надае найбольшую ўвагу рэгуляванню карыстання балотамі, а Дзяржаўная праграма па развіцці аграрнага бізнесу ўключае падпраграму 7 “Развіццё меліярацыі зямель сельскагаспадарчага назначэння”. Падпраграма 7 прадугледжвае ўвод у сельскагаспадарчы абарот зямель пасля рэканструкцыі меліяратыўных сістэм або паўторнай меліярацыі. Яна ж фіксуе скарачэнне выкарыстання сельскагаспадарчых зямель з тарфянымі глебамі, але падпраграма не ўказвае ў якім аб'ёме адбываецца і/ці плануецца скарачэнне напрацягу дзеяння Праграмы, а таксама не ставіць задачы па аднаўленні парушаных тарфянікаў на землях сельскагаспадарчага прызначэння.

АДАПТАЦЫЯ

Артыкул 7 Парыжскага пагаднення вызначае глабальную мэту па адаптацыі да змены клімату (п. 1) і ацэньвае патрэбу ў адаптацыі як значную (п. 4). Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі пазначае адаптацыю да змены клімату адным з асноўных інтарэсаў у экалагічнай сферы (пункт 17).

У Беларусі пакуль, нажаль, не апублікавалі ўсеагульны нацыянальны план па адаптацыі, нягледзячы на тое, што яго фармуляванне і ажыццяўленне прапаноўваецца ў п. 9b ар. 7 Парыжскага пагаднення. Згодна з ВНУЎ Беларусі, дэдлайн распрацоўкі Нацыянальнага плану дзеянняў у галіне адаптацыі да змены клімату мінуў яшчэ ў 2022 годзе. Сам ВНУЎ не ўключае ў сябе меры па адаптацыі і іх рэалізацыя не ўлічвалася пры распрацоўцы дакументу.

На сённяшні дзень распрацаваны і прыняты сектаральныя стратэгіі адаптацыі: Стратэгія адаптацыі сельскай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь да змены клімату, Стратэгія адаптацыі лясной гаспадаркі Беларусі да змены клімату да 2050 году ды Нацыянальная стратэгія кіравання воднымі рэсурсамі ва ўмовах змены клімату да 2030. Само існаванне гэтых стратэгий - пазітыўная з'ява, хоць і прасочваюцца моманты, якія выклікаюць пытанні. Напрыклад, фокус на высечцы лясоў, падкрэсленая важнасць меліярацыі у Стратэгіі адаптацыі лясной гаспадаркі. З іншага боку, не стае больш падрабязных планаў рэалізацыі стратэгий адаптацыі, а рэлевантныя дзяржаўныя праграмы не заўсёды цалкам адлюстроўваюць апісаныя ў стратэгіях імкненні.

Варта адзначыць, што адаптацыйныя меры не павінны засяроджвацца толькі на сферах, звязаных з навакольным асяроддзем. Наступствы змены клімату маюць шырокі міжгаліновы характар і па-рознаму ўплываюць на сацыяльныя групы. Парыжскае пагадненне вызначае, што дзейнасць у галіне адаптацыі павінна абапірацца на ініцыятыву краіны, улік гендарных аспектаў, шырокі ўдзел і празрысты падыход, прымаючы пад увагу ўразлівыя групы, мясцовыя суполкі, экасістэмы (ар. 7, п. 5).

ФІНАНСАВАННЕ КЛІМАТЫЧНЫХ ДЗЕЯННЯЎ, РАЗВІЦЦЁ ТЭХНАЛОГІЙ І ІНАВАЦЫЙ, АДУКАЦЫЯ ДЛЯ КЛІМАТУ

Артыкул 10 Парыжскага пагаднення замацоўвае важнасць развіцця тэхналогій і заахвочвання інавацый для эфектыўнага, доўгатэрміногава глабальнага рэагавання на змену клімату. Мяркуючы па разгледжаных дакументах, у Беларусі развіццё “кліматычных” тэхналогій не знаходзіцца ў прыярытэце на дзяржаўным узроўні. У цэнтры ўвагі застаецца развіццё атамнай энергетыкі, здабыча карысных выкапняў, перапрацоўка мінеральнай сыравіны. Напрыклад, Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця да 2035 г. кажа пра развіццё нізкавугляродных тэхналогій у рамках візіі будучыні Беларусі, але не прыводзіць прыклады тэхналогій, якія маюцца на ўвазе. Дзяржаўная праграма «Навукаёмістыя тэхналогіі і тэхніка» факусіруецца на падтрымцы эксплуатацыі АЭС, распрацоўцы новых “экалагічнаспечных” тэхналогій перапрацоўкі мінеральнай сыравіны, здабычы торфу і сапрапелю, касмічных тэхналогій. Праграма не ставіць праме задач па развіцці інавацый, якія дапамаглі б у барацьбе са зменай клімату і адаптацыі да яе. Больш за тое, уключае падпраграмы па атамнай энергетыцы ды інавацыйных прадуктах на аснове мінеральнай ды арганічнай сыравіны (распрацоўка і перапрацоўка карысных выкапняў, у тым ліку торфу і сапрапелю, павелічэнне вытворчай магутнасці калійных угнаенняў). Стратэгія навукова-тэхнічнага і інавацыйнага развіцця ў галіне аховы навакольнага асяроддзя і ўстойлівага выкарыстання прыродных рэсурсаў 2021-2025 гг. прадугледжвае пошук і разведку новых карысных выкапняў (уключаючы “выяўленне і вывучэнне упадзін нафтамацэрынскіх парод з мэтай вызначэння перспектывных на вуглевадароды участкаў”) у якасці аднаго з перспектывных напрамкаў навуковай і інавацыйнай дзейнасці. Што тычыцца змены клімату, адзначаецца, што адаптацыя да змены клімату “можа адыграць ключавую ролю ў зніжэнні пагроз галінам эканомікі, жыццядзейнасці і здароўю людзей”. Тым не менш, сярод перспектывных напрамкаў навуковай і інавацыйнай дзейнасці разглядаецца галоўным чынам увядзенне сістэм маніторынгу і кантролю і “ўдасканаленне назіранняў за змяненнем клімату, змякчэнне ўздзеяння на клімат і адаптацыя да зменлівага клімату” без канкрэтызацыі магчымых мер.

Кліматычная адукацыя - неад’емная частка эфектыўнай барацьбы са зменай клімату, адаптацыі да яе наступства, развіцця неабходных інавацый. Парыжскае пагадненне ў прэамбуле пацвярджае важнасць падрыхтоўкі кадраў і інфармавання насельніцтва па пытаннях клімату. У Беларусі кліматычная адукацыя зводзіцца да экалагічнай і амаль не выходзіць за рамкі пазакласных заняткаў устаноў дадатковай адукацыі. Неабходнасць кліматычнай адукацыі мала дзе адзначаецца, уключаючы Дзяржаўную праграму па адукацыі і моладзевай палітыцы, затое існуе падпраграма па падрыхтоўцы кадраў для ядзернай энергетыкі. Пры гэтым лейтматывам сектаральных дакументаў з’яўляецца неабходнасць падрыхтоўкі навуковых кадраў.

ВЫНІК

У Беларусі змена клімату прызнаецца на дзяржаўным узроўні, гэтаму сведчыць як далучэнне Беларусі да Парыжскага пагаднення, так і існаванне афіцыйных дакументаў, якія вылучаюць змену клімата, як актуальны выклік. Тым не менш, кліматычная палітыка Беларусі даволі разрозненая: яна адлюстравана ў шэрагу планаў, палітык, стратэгий і праграм. Пры гэтым няма агульнага (overarching) доўгатэрміновага плана ці стратэгіі, які б адназначна сфармуляваў курс і мэты кліматычнай палітыкі краіны. Патэнцыйна значныя дакументы, такія як нацыянальная стратэгія нізкавугляроднага развіцця і нацыянальны план дзеянняў у галіне адаптацыі да змены клімату, “знаходзяцца ў распрацоўцы”, нягледзячы на тое, што з прыняцця Парыжскага пагаднення прайшло ўжо амаль 10 гадоў.

Тыя дзяржаўныя дакументы, які адрасуюць змену клімату, засяроджваюцца на экалагічным аспекце - рацыянальным прыродакарыстанні і ахове навакольнага асяроддзя. Так, напрыклад, Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі вылучае адаптацыю да змены клімату асноўным інтарэсам у экалагічнай сферы (пункт 17). Згодна з Восьмым нацыянальным паведамленнем РКЗК ААН, у вузкі спіс рэспубліканскіх органаў, якія прымаюць удзел у распрацоўцы і рэалізацыі кліматычнай палітыкі Беларусі, не уваходзяць ні Міністэрства адукацыі, ні Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, ні Міністэрства прамысловасці, ні Міністэрства аховы здароўя, ні нават Міністэрства па надзвычайных сітуацыях (нягледзячы на тое, што гэты орган у першую чаргу непасрэдна сутыкаецца з наступствамі экстрэмальных з'яў надвор'я). Змена клімату мае міжгаліновы характар і непрапарцыйна ўплывае на розныя сацыяльныя групы і сектары эканомікі, таму варта ўключаць у працэс распрацоўкі кліматычнай палітыкі органы, якія маюць неабходныя ўплыў і экспертызу. Без удзелу разнастайных стэйкхолдараў складана эфектыўна адаптаваць сацыяльныя сістэмы і эканоміку да новых умоў. Грамадская супольнасць, некамерцыйныя неадрэжаныя сектары, бізнес, акадэмічная і экспертная супольнасць, уразлівыя групы таксама павінны быць уключаны ў працэсы распрацоўкі кліматычнай палітыкі Беларусі. Асабліва бяручы пад увагу, што Парыжскае пагадненне прызнае і міжгаліновы ўплыў змены клімату, і неабходнасць інклюзіўнага падыходу ў яе адрасаванні.

Яшчэ адзін выклік для беларускай кліматычнай палітыкі - існаванне неадпаведнасцей ці супярэчнасцей паміж дакументамі, або нават унутры адных і тых жа дакументаў. Напрыклад, Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі прызнае змену клімату знешняй пагрозай, але разам з тым Вызначаны на нацыянальным узроўні ўклад (ВНУЎ) не імкнецца значна знізіць выкіды, а Нацыянальны план дзеянняў у галіне адаптацыі да змены клімату не распрацаваны, нягледзячы на тое, што тэрмін яго публікацыі, зафіксаваны ва ВНУЎ, мінуў у 2022 годзе. Вяртаючыся да Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі, пункт 27 заяўляе, што падвышаная ўвага да праблемы змены клімату ў свеце выкарыстоўваецца ў якасці нагоды для абмежавання доступу беларускай прадукцыі на міжнародныя рынкі, разам з гэтым пункт 61 вызначае неабходнасць у зніжэнні вугляродаёмістасці эканомікі. Лясная палітыка засяроджваецца на павелічэнні аб'ёмаў лесанарыхтоўкі: адны і тыя ж дакументы прадугледжваюць выкананне прыярытэту аднаўлення лясоў над лесакарыстаннем, і разам з гэтым плануюць павелічэнне лесанарыхтоўкі, і нават выкарыстанне лясоў "на біяэнергетычным рынку". Дзяржаўная праграма «Ахова навакольнага асяроддзя і ўстойлівае выкарыстанне прыродных рэсурсаў» прадугледжваецца вывучэнне нетраў для нарошчвання мінеральна-сыравінавай базы (і, натуральна, выдаткоўвае на падпраграму "Нетры Беларусі" больш значныя рэсурсы, чым на падпраграму "Гідраметэаралагічная дзейнасць, ахова прыродных рэсурсаў ва ўмовах змены клімату"). Тым часам Нацыянальная стратэгія цыркулярнай эканомікі на перыяд да 2035 году адзначае, што спальванне выкапнёвых відаў паліва негатыўна адлюстроўваецца на змене клімату. Застаецца спадзявацца, што новыя дзяржаўныя праграмы (пасля 2025) будуць адлюстроўваць імкненне да развіцця цыркулярнай нізкавугляроднай эканомікі.

Іншая актуальная для беларускай кліматычнай палітыкі праблема - недахоп дакладна прапісаных механізмаў дасягнення пастаўленых задач, а таксама іх канкрэтызацыі. У рэдкіх выпадках, калі кліматычныя дзеянні прапісаны, як, напрыклад, у вышэйзгаданай Дзяржаўнай праграме, яны зводзяцца да маніторынгу і надвор'я, інвентарызацыі водных рэсурсаў і падрыхтоўкі дакладаў і паведамленняў па змене клімату і выкідах парніковых газаў.

Замацаванае ў Канстытуцыі развіццё атамнай энергетыкі звужае магчымасці для развіцця альтэрнатыўнай крыніцы энергіі - гэтаму сведчыць, напрыклад, фокус Дзяржаўнай праграмы «Навукаёмістыя тэхналогіі і тэхніка» на АЭС, а таксама існаванне падпраграмы па падрыхтоўцы кадраў для ядзернай энергетыкі ў Дзяржаўнай праграме па адукацыі і моладзевай палітыцы (і амаль поўная адсутнасць узгадак кліматычнай адукацыі і неабходнасці падрыхтоўкі кадраў для развіцця нізкавугляроднай эканомікі).